

PETR BEDNAŘÍK PROGRAM ČESKOSLOVENSKÉ TELEVIZE V ROCE 1968

Leden – březen 1968

V úvodu pohledu na program ČST můžeme uvést prorocká slova Jiřího Pelikána, ústředního ředitele ČST, která napsal v roce 1968 do prvního čísla týdeníku *Československá televize*. „Ten nastávající rok 1968 bude opravdu mimořádný. Skrývá v sobě velké možnosti i úzkosti. Může být rozhodujícím krokem k obratu v rozvoji, nebo může znamenat další stupeň v procesu zaostávání naší televize [...] Televize je a musí být oknem do světa, které spojuje naše občany s událostmi doma i ve světě. Proto všechno to, co se bude dít v roce 1968, se musí nutně odrazit v televizním programu a prolnout všechny jeho oblasti.“¹

Československá televize odvysílala 1. ledna jako hlavní večerní pořad původní televizní komedii *Láska jako trám* s Janem Pivcem a Jiřinou Šejbalovou v hlavních rolích (režie František Filip). Následovala přehlídka populárních písní *Gramo hit 1967* v režii Ivo Paukert. Jak velela tradice, ve 13 hodin k občanům z televizní obrazovky promluvil prezident a první tajemník ÚV KSČ Antonín Novotný. Avšak jen o několik dní později proběhlo zasedání ÚV KSČ, na němž Novotného v nejvyšší stranické funkci vystřídal Alexander Dubček, čímž začalo období výrazných politických změn, označovaných jako pražské jaro. Československá televize se do podpory těchto změn zapojila již v prvním čtvrtletí roku 1968 řadou zpravodajských a publicistických pořadů, z nichž některé připomeneme.

Během února 1968 se do vysílání vrátil pořad *Věc veřejná*, pro svou vysokou kritičnost v roce 1967 zakázaný, v časech začínajícího pražského jara se ale mohl na obrazovky vrátit. Pořad připravovali Jiří Kantůrek, Arnošt Frydrych a Karel Pech. *Věc veřejná* byla vysílána poprvé ve své nové fázi ve čtvrtek 29. února. Besedu o socialistické demokracii moderoval ústřední ředitel Československé televize Jiří Pelikán. Výchozí otázky besedy byly formulovány takto: Co si představujete pod pojmem socialistická demokracie? Co víte o činnosti svého poslance? Jaké by měly být příští volby, mají-li vyjádřit i vaši vůli? Další díl se vysílal ve čtvrtek 28. března a Jiří Kantůrek v něm besedoval s hosty o připravovaném Akčním programu KSČ.

Netradiční formu měl pořad *Naděje z levého břehu*, který natočil režisér Jindřich Fairaizl. Ministr lesního a vodního hospodářství Josef Smrkovský, ředitel Krkonošských papíren Rudolf Mádle a ředitel závodu Tiba Emil Hošan a Fairaizl usedli na podzim roku 1967 k ohni na břehu přehradní nádrže Bílá Třemošná a diskutovali o současnosti i budoucnosti. Mluvili otevřeně o tom, jak špatně řízená ekonomika vedla k nedostatku zboží a k nespokojenosti obyvatelstva. Věnovali se také problematice hospodaření s vodou, kdy zaznělo, že pokud se nepřijmou příslušná opatření, v devadesátých letech by mohla mít republika velké potíže ohledně nedostatku pitné vody. Tento pořad odvysílala ČST 22. února, tedy krátce před oslavami 20. výročí tzv. Vítězného února.

Pokud jde o připomínku Vítězného února, 23. února Československá televize odvysílala po *Televizních novinách* pořad *Vyznání s anoncí* „televizní zamyšlení o lidech, kteří v únoru roku 1948 bojovali, protože věděli a věřili“. Scénář napsal Arnošt Frydrych a režíroval ho Jiří Danda. Následujícího dne (což byla sobota) uvedla televize jako hlavní večerní program slavnostní pásmo

hudby, tance a písniček *Rozkvetlý den*. Přímo v den výročí televize uvedla původní televizní hru Juraje Severa *Februárová noc* s Emilem Horváthem v hlavní roli (režie E. Stredňanský) o vzpouře tiskařů, kteří na Slovensku v únoru 1948 odmítli tisknout pravicový deník Čas.

Ve středu 6. března 1968 uvedla ČST nový díl publicistického pořadu *Zvědava kamera* s názvem *Doplňovací lekce*, v němž vysokoškolští studenti debatovali s prorektorem Univerzity Karlovy Eduardem Goldstückerem, ministrem lesního a vodního hospodářství Josefem Smrkovským, ředitelem ČST Jiřím Pelikánem a Stanislavem Pošustou ze sekretariátu ÚV KSČ. Díl připravili Ota Nutz a Josef Klokočník. Název pořadu vystihoval fakt, že šlo vlastně o doplňující výuku dějin, kdy se mluvilo o historických událostech, v minulosti tabuizovaných. Přítomní diskutovali o organizaci mládeže, rehabilitaci obětí politických procesů, o administrativních zásazích do oblasti kultury a také o falšování historických dokumentů v uplynulých dvaceti letech.

Atmosféru pražského jara velmi dobře vystihoval pořad *Oč jde na vesnici*, který Československá televize odvysílala 13. března v čase probíhající Šejnovy aféry, kdy se celá společnost ptala, jak je možné, že generál Šejna mohl léta zneužívat své pozice na ministerstvu obrany, rozkrádat státní majetek a poté v únoru 1968 utéci do zahraničí. V této situaci proběhl přímý televizní přenos z Horoměřic, kde se obyvatelé na veřejném shromáždění, svolaném místní stranickou organizací, velmi kriticky vyjadřovali o politické činnosti prezidenta Antonína Novotného. Adresovali mu výzvu, že by měl veřejně promluvit o svých politických chybách. Vystupující rovněž velmi ostře hodnotili kompetentnost politiků. Chtěli, aby politikové museli otevřeně obhajovat svoji veřejnou činnost.

Televizní publicisté přicházeli v průběhu pražského jara s řadou nových publicistických pořadů. Dne 21. března byly poprvé uvedeny *Sondy*, režírované Ljulanou Lorencovou. Dostaly prostor v hlavním vysílacím čase – po *Televizních novinách*. Pořad se zabýval změnami v ekonomice státu. Moderátor Jiří Kantůrek pokládal otázku „Co se vlastně změnilo“ v Praze, Ostravě, Děčíně a v Berouně. Ptal se pracujících i řídicích pracovníků v závodech, zpovídal některé zahraniční korespondenty, působící v Praze. Prostor k vyjádření dostal i profesor Ota Šik jako autor ekonomické reformy, svým pohledem přispěl i Miroslav Horníček.

Televize 22. března odvysílala jako svůj hlavní večerní pořad záznam mítinku, na němž mladí lidé v pražském Parku kultury a oddechu Julia Fučíka diskutovali o současném politickém vývoji s významnými osobnostmi (např. se spisovatelem a dramatikem Pavlem Kohoutem, s politikem Josefem Smrkovským).

Hlavní politickou událost závěru prvního čtvrtletí roku 1968 představovala volba Ludvíka Svobody prezidentem republiky. ČST vysílala v přímém přenosu akt volby (30. března 1968). Večer uvedla publicistický pořad *Občan Svoboda*, v němž spolubojovníci a spolupracovníci mluvili o osobě nově zvoleného prezidenta.

Československá televize produkovala i v roce 1968 velmi bohaté spektrum hrané tvorby, natáčela televizní inscenace podle původních scénářů i adaptace literárních děl. Do přípravy dramatické tvorby byla zapojena všechna studia Československé televize. Připomenout můžeme například adaptaci dramatu Maxima Gorkého *Jegor Bulyčov a ti druzí*, již ČST uvedla 21. února 1968. V režii

Jaroslava Dudka v hlavní roli zazářil Zdeněk Štěpánek, pro nějž však šlo o jednu z jeho posledních rolí. Velmi pozitivně hodnocená i při uvádění v zahraničí byla adaptace povídky F. M. Dostojevského *Něžná*, kterou v bratislavském televizním studiu natočil Stanislav Barabáš se Ctiborem Filčíkem a Magdou Vášáryovou v hlavních rolích (premiéra 5. února 1968).

V lednu a v únoru 1968 se premiérově vysílal seriál *Klapzubova jedenáctka*. Pavel Hanuš a Eduard Hofman se rozhodli pro adaptaci slavného románu Eduarda Basse. Otce Klapzubu hrál Jiří Sovák, matku Klapzubovou Vlasta Chramostová, jejich jedenáct synů neherci. V seriálu se objevila řada bývalých slavných fotbalistů a v roli reportéra vystupoval populární televizní komentátor Vít Holubec. Hofman byl specialistou na animovanou tvorbu, proto do seriálu zařadil i řadu animovaných sekvencí. Diváci i recenzenti ale projevovali značné zklamání, podle nich se seriál příliš nepovedl, chyběl mu humor, větší tempo, zbytečně se do Bassova románu snažil vnést pohled na soudobý sport.

Dne 19. března se diváci rozloučili s velmi populární vědomostní soutěží *10 x odpověz*, která dospěla ke svému stému a poslednímu dílu.

Příznivci sportu mohli od 6. do 18. února sledovat každý den přímé přenosy ze zimních olympijských her ve francouzském Grenoblu, které komentovali Vít Holubec, Karel Mikyska, Luboš Pecháček a Karol Polák.

Duben – červen 1968

Ve 2. čtvrtletí roku 1968 Československá televize ve svém vysílání pokračovala v podpoře politiky pražského jara. O aktuálních událostech každý den informovala zpravodajská relace *Televizní noviny*. Její hlavní vysílání začínalo v 19 hodin. V tomto období se součástí relace staly i *Přílohy Televizních novin*, věnované diskutovaným tématům. Obsahovaly také rozhovory se stranickými a státními činiteli. Součástí vysílání TN byl také vnitropolitický komentář, nazvaný *Tváří v tvář*. Kratší verze *Televizních novin* byly vysílány v průběhu dopoledního vysílání a také mezi 22. a 23. hodinou. Moderátory vydání *Televizních novin* byli Kamila Moučková, Richard Honzovič, Jiří Svejkský, Jaroslav Bouz, Ivan Balaj a Mario Ilk.

Od 9. dubna začala Československá televize vysílat každé úterý po *Televizních novinách* živě natáčený diskusní pořad *Mezi námi*, v jehož moderování se střídali Jiří Kantůrek, Ladislav Daneš, Jiří Ruml a Ladislav Tosek. Jak bylo prezentováno v týdeníku *Československá televize* (v č. 15), cílem pořadu bylo vždy divákům představit jednoho či více lidí dvojího možného druhu: buď význačné osobnosti z nejrůznějších oborů, nebo osoby dosud neznámé, ale pozoruhodné svými zážitky a povoláním. Pořad televize vysílala živě, bez scénáře a bez zkoušky. Přítomní hosté neznali předem otázky, museli tudíž odpovídat okamžitě, bez přípravy. Diváci nevěděli z programového týdeníku, kdo tentokrát bude hostem vysílání. Televize prezentovala pořad jako sondu zkoumající naši společnost a její problémy.

Publicistický pořad *Zvědavá kamera* i v druhém čtvrtletí roku 1968 kriticky nahlížel na československou společnost a její problémy. Uvedme tři vydání *Zvědavé kamery*, která propojovala minulost a současnost, přičemž jejich odvysílání vyvolala skutečně velký zájem diváků i televizních recenzentů. Diváci na ně reagovali dopisy, z nichž výňatky byly publikovány v časopise *Československá televize*. Vladimír Branislav, Jaromír Kincl a Milan Tomsa připravili díl, nazvaný *Kontrola*. Zabývali se v něm současnými poměry ve věznici Mírov. Vrátili se v něm však i k době padesátých let, když dosud sloužící dozorce z této doby konfrontovali se vzpomínkami politického vězně Oty Rambouska. Diváky při premiéře 26. dubna značně šokovalo, že dozorce s ním i v roce 1968 jednali způsobem, jako by byl stále ještě vězněm.

V pondělí 13. května odvysílala ČST díl *Zvědavé kamery* s názvem *Hele, Čendo, kvete bez!*. Jeho autory byli Ota Nutz a Pavel Kraus. Vyhledali mladé lidi, kteří byli v květnu 1945 vyfotografováni jako děti v náručí rudoarmějců. Tito mladí lidé se nyní vyjadřovali, jaké mají životní názory a postoje, s jakými problémy se setkávají (zaměstnání, nedostatek bytů). V pořadu současně vystupovali i Vladimír Pucholt se svým otcem a spisovatel Jan Procházka. ČST uvedla 21. června díl s titulem *Svědectví pro výstrahu* redaktorky Otky Bednářové a režiséra Milana Tomsy. Pořad se věnoval vykonstruovaným procesům 50. let, konkrétně se Bednářová zaměřila na proces s tzv. Velkou radou. Bednářová vyhledala nevinně odsouzené, kteří vzpomínali na vyšetřování, průběh soudu, útrapy ve vězení i na neúspěšné úsilí o rehabilitaci v roce 1963. Současně Bednářová mluvila i s manželkami odsouzených a jejich dětmi, co vše prožily, když byli jejich manželé a otcové ve vězení. Ukázala, že si dodnes někteří rodinní příslušníci s sebou nesou následky z psychických útrap. Snažila se mluvit také s vyšetřovateli a soudci z 50. let, ti však vyjádření na kameru odmítli. Bednářová ukázala, jak je nutné nyní, v roce 1968, poskytnout alespoň morální satisfakci obětem padesátých let prostřednictvím rehabilitačních soudů.

Televize se ve své publicistické tvorbě vracela také k různým osobnostem československých dějin a snažila se přinést nové pohledy na jejich životní osudy, zároveň si předsevzala získávat nové informace a odhlédnout od dosavadních oficiálních výkladů našich dějin. Bratislavské televizní studio již v roce 1967 připravovalo dokument o Vladimíru Clementisovi a okolnostech jeho smrti ve vykonstruovaném politickém procesu s Rudolfem Slánským a dalšími komunisty v roce 1952. Dokument *Nedokončená kronika* se dostal do vysílání 10. dubna, hned po *Televizních novinách*. Velkým tématem pražského jara 1968 se stala smrt Jana Masaryka v březnu 1948. Dvacet let komunistický režim jeho smrt vykládal nezpochybnitelně jako sebevraždu. V roce 1968 ale novináři z tištěných médií, rozhlasu i televize otevřeli nové pátrání. Hledali svědky, kteří se pohybovali v blízkosti Masaryka v posledních týdnech jeho života. Usilovali o získání informací, jakým způsobem probíhalo v roce 1948 vyšetřování. Během pátrání zjišťovali, že Masarykova smrt mohla být i vraždou. Československá televize se do této vlny zájmu zapojila dokumentem *Na pomoc generální prokuratuře*, v němž Vlastimil Vávra prezentoval divákům výsledky svého pátrání po důvodech Masarykovy smrti. Také on zjistil, že nelze tuto smrt označit za jasnou sebevraždu (čtyři díly měly postupně premiéru 11. dubna, 19. dubna, 3. května a 2. června).

Období pražského jara také umožnilo začít mluvit otevřeně o legionářských tradicích. ČST uvedla 24. dubna dokument *Hrdinství* režiséra P. G. Kadlece o legionářích, do nějž vedle dokumentárních záběrů a fotografií byly zakomponovány i vzpomínky legionářů, mimo jiné také herce Zdeňka Štěpánka.

Ve společnosti stále doznívala aféra generála Šejny, k níž se v ČST vrátili Zdeněk Lavička a Jiří Stehlík, kteří připravili pořad *Stopy vedou k Šejnovi*. Tento pořad, vysílaný 23. května, se zabýval záhadnými okolnostmi smrti náměstka ministra národní obrany, generálplukovníka Vladimíra Janka. Arnošt Frydrych připravil pořad, pojmenovaný *Kam spějeme?*, zabývající se úlohou médií v období společenských změn. Tento pořad v režii Karla Pecha uvedla ČST 27. května a diskusi o médiích moderoval ústřední ředitel ČST Jiří Pelikán.

Diváky šokoval dokumentární triptych režiséra Jindřicha Fairaizla *Vítání neviňátek* (30. května), *Inzerát* (5. června) a *Milión ve zvláštní péči* (12. června). První snímek se věnoval týrání dětí a nedostatečné legislativě při trestání za toto ubližování dětem. Ve druhém dokumentu si Fairaizl dal do novin inzerát, že výměnou za adopci dítěte poskytne nový vůz Fiat. K jeho překvapení dostal tři sta odpovědí. Vyhledal potom některé rodiče a ptal se jich, proč by byli ochotni vyměnit své dítě za auto. Fairaizl odhaloval, jak to s tou oficiálně deklarovanou širokou podporou mladým rodinám vlastně vypadá. Ukázal, že mladí lidé nemají kde bydlet, existuje zásadní problém s umístěním dětí do jeslí a školek, sociální podpora je nedostatečná. Následoval díl *Milión ve zvláštní péči*, v němž Fairaizl znovu mluvil s rodiči, kteří odpověděli na inzerát. Věnoval se také otázkám péče o děti v kojeneckých ústavech a situaci rodičů s postiženými dětmi. Fairaizlovy dokumenty vyvolaly velký divácký zájem a šok ze zjištění, že v socialistickém Československu žijí lidé, kteří by vyměnili dítě za automobil. Proto ČST odvysílala 20. června ještě pořad *Setkání nad Inzerátem*, v němž zástupci ministerstev a státních institucí diskutovali o situaci mladých manželství a státní péči o děti.

Z hrané tvorby Československé televize musíme připomenout třídílnou *Dreyfusovu aféru* (vysílaná 17., 21. a 25. dubna). Tato inscenace měla neobvyklou formu. Miloš Řehák napsal scénář, který

aféru přibližoval divákům ve formě hraného dokumentu. Diváci byli svědky soudního procesu s Dreyfusem (hraným Janem Třískou). Každým dílem provázeli komentátoři Karel Pech a Karel Höger, kteří divákům zprostředkovali různé okolnosti celého případu a komentovali průběh soudního přelíčení. Inscenace režiséra Antonína Moskalyka dosáhla u diváků velkého úspěchu, protože průběh soudního přelíčení s Dreyfusem měl podobné prvky jako vykonstruované procesy padesátých let, o nichž se v době pražského jara otevřeně mluvilo.

Brněnské televizní studio připravilo adaptaci komedie Vladislava Vančury *Josefina*, v níž titulní roli hrála studentka herectví na JAMU Hana Zagorová (premiéra 20. května).

Diváci se dočkali dalšího dílu populárního seriálu *Píseň pro Rudolfa III.*, jehož scénáře psal Jaroslav Dietl a režisérem byl Jaromír Vašta. Dne 13. dubna diváci viděli 5. díl – *Loupež století*. Populární byl také cyklus *Bejvávalo* scenáristy Gustava Oplustila a režiséra Zdeňka Podskalského. Tento pořad, moderovaný Jiřinou Bohdalovou, připomínal písničky ze starších dob. Díl, vysílaný 25. května, se věnoval kabaretu Červená sedma.

Ve druhém čtvrtletí ČST zahájila vysílání soutěže *Meziměstská*. V každém díle soutěžili obyvatelé dvou měst z jednoho kraje. Například první díl soutěže probíhal 16. dubna na Žižkově náměstí v Táboře a na stadionu v Písku. Soutěž moderovali Blažena Kočtúchová a Jan Pixa, autor mnoha televizních soutěží již od padesátých let.

Jan Pixa připravoval také měsíčník *Kdo se v ... narodil*, přičemž v názvu se objevil vždy měsíc, k němuž se vysílání vztahovalo. Jan Pixa si do vysílání zval různé osobnosti z kulturního, sportovního a uměleckého života, které spojoval den narození ve stejném měsíci. Pořad byl doprovázen písničkami i soutěží pro televizní diváky.

Ve sváteční den 1. května si divák mohl připomenout 25. výročí zahájení televizního vysílání a další vývoj Československé televize v dokumentu režiséra Jiřího Dandy *Odnes'to všechno čas...?*. Tento dokument se velmi kriticky díval na dosavadní podmínky činnosti ČST. Ukazoval, jak se stále protahuje stavba budovy na Kavčích horách, a proto má televize svá pracoviště v mnoha různých budovách po celé Praze, přičemž tyto budovy jsou ve velmi špatném stavu a pracovat v nich představuje ohrožení zdraví televizních pracovníků.

Brněnské studio zajišťovalo 1. května přímý přenos z brněnského Výstaviště, kde byly udělovány Ceny Československé televize. Obdrželi je Rudolf Hrušínský za herecký výkon v roli Napoleona v původní televizní inscenaci hry Jiřího Šotoly *Waterloo*, Emília Vašáryová za herecký výkon v roli Liky v televizní inscenaci hry Alexeje Arbusova *Slib*. Z televizních pracovníků získali Cenu Čs. televize Jiří Kantůrek za osobní přínos v pořadech angažované televizní publicistiky (např. v pořadu *Věc veřejná* a za vnitropolitické komentáře v pořadu *Tváří v tváři*), Olga Čuříková za moderování dětského magazínu *Vlaštovka* a Karel Mikyska za tvůrčí, odborný a výrazně osobní přístup k televiznímu komentování sportovních pořadů, zejména za reportáže ze Zimních olympijských her v Grenoblu v únoru 1968.

Červenec – září 1968

Léto 1968 nebylo pro pracovníky Československé televize nijak odpočinkovým obdobím. Informovali diváky o aktuálních událostech ve zpravodajských pořadech *Televizní noviny* a *Příloha TN*. Publicisté natáčeli nové díly pořadů, jež se staly součástí televizního programu v předchozích měsících. Televize pod vedením ústředního ředitele Jiřího Pelikána pokračovala v podpoře politiky pražského jara.

V červenci ČST odvysílala v premiéře i v repríze několikadílý pořad *Fakta*, ve kterém místopředseda vlády a reformní ekonom Ota Šik seznamoval diváky se skutečným stavem národního hospodářství.

V úterý 2. 7. mohli diváci vidět další díl pořadu brněnského televizního studia *Mínění proti mínění*, v němž odborníci diskutovali o výsledcích aktuálních výzkumů veřejného mínění. Jiří Kantůrek a Karel Pech připravili nový díl pořadu *Věc veřejná* (5. 7.), zabývali se v něm postavením žen v současné společnosti. Několikadílý pořad *Obžalována je lhostejnost* z produkce ostravského studia ČST se zaměřil na morálku lidí, nový díl, uvedený 11. 7., se věnoval otázce lhostejnosti, projevující se tam, kde se člověk střetává s člověkem nebo s institucí, jinými slovy proč lidé nepodávají oprávněné stížnosti a zda se bojí kritizovat. ČST odvysílala 12. 7. další díl pořadu *Kam spějeme?*. Televizní publicisté v něm diskutovali s dělníky podniku Meopta Hynčice o aktuální společenské situaci.

Každé úterý i v létě vysílala ČST po *Televizních novinách* diskusní pořad *Mezi námi*, přičemž v moderování tohoto živě vysílaného diskusního pořadu se střídali Jiří Kantůrek, Ladislav Daneš, Jiří Ruml a Ladislav Tosek. Vždy v neděli večer mohli diváci vidět nový díl pořadu *Co tomu říkáte, pane Werich?*, v němž publicista a spisovatel Vladimír Škutina hovořil s Janem Werichem o současných událostech a o atmosféře ve společnosti. V pořadu *Tváří v tvář* rozmlouval 18. července Jiří Svejkský s cestovatelem Jiřím Hanzelkou o politické situaci v Československu. Ministr školství Vladimír Kadlec odpovídal na otázky učitelů a diváků v pořadu *Dotazník pro ministra* (1. 8.), Jiří Danda natočil pořad *Místo mezi lidmi*, v němž se zabýval otázkou, jak se mladí lidé do třiceti let chtějí podílet na rozvoji společnosti, jaké mají názory, jak vypadají jejich plány (24. 7.). Stejný režisér se věnoval mladým lidem a jejich životu v současné společnosti i v dokumentech *Provizorní život* (9. 8.) a *Brány do světa... neboť jejich je království toto* (16. 8.).

Výročí upálení Jana Husa připomněla ČST dne 5. 7. odvysíláním televizní adaptace divadelní hry Josefa Kajetána Tyla. V režii Václava Hudečka se v hlavní roli představil Václav Voska.

Z českých filmů šedesátých let uvedla ČST snímky *Intimní osvětlení* (7. 7.), *Lásky jedné plavovlásky* (4. 8.) a *Kočky neberem* (9. 8.).

V červenci byl vysílán soutěžní seriál *Pekelně se soustřed'*, který režiséři Ivo Paukert a Eduard Sedlář natáčeli během Libereckých výstavních trhů. I v letních měsících pokračoval zábavný pořad *Kdo se v ... narodil*.

Můžeme zde také připomenout televizní program 20. srpna, den před intervencí vojsk států Varšavské smlouvy. Po *Televizních novinách* a *Příloze TN* sledovali diváci další díl diskusního pořadu *Mezi námi*. Poté ČST odvysílala starší český film režiséra Václava Kršky *Řeka čaruje*. Následoval publicistický pořad Ladislava Daneše a Přemka Podlahy *Zelený magazín*, pojednávající o zemědělství. Večer zakončil stříhový hudební pořad ostravského televizního studia *Písničky z regálu*.

Nebudeme zde popisovat protiokupační vysílání Československé televize 21. srpna a ve dnech následujících, neboť lze odkázat na podrobný text Daniela Růžičky (dostupné na http://www.totalita.cz/1968/19680821_cst.php), vzpomínky Václava Koláře a Ladislava Kejhy (<https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/1968-1969/televize-v-srpnu-1968/>) nebo na knihu televizního publicisty Jiřího Svejkovského (*Čas marných nadějí: roky 1968 a 1969 ve zpravodajství ČST*. Praha, Epocha 2010).

Vláda vydala 28. 8. pokyn k ukončení provizorního televizního vysílání a ustanovila vládního zmocněnce pro televizi, kterým se stal pracovník ideologického oddělení ÚV KSČ Bohumil Švec. Sovětští vojáci na začátku září opustili budovu ústředního ředitelství ČST na náměstí Maxima Gorkého (dnes opět Senovážné náměstí) a studio v Měšťanské besedě. Po období protiokupačního vysílání obnovila Československá televize své pravidelné vysílání 4. 9. 1968. Zpravodajskou relaci *Televizní noviny* moderovala Kamila Moučková. Ve *Chvilce poezie* recitoval Luděk Munzar *Zpěv rodné zemi* Josefa Hory. Poté byla odvysílána filmové adaptace Smetanovy opery *Dalibor* z roku 1956 v režii Václava Kršky.

Sovětský svaz požadoval odchod Jiřího Pelikána z funkce ústředního ředitele ČST, k němuž opravdu došlo. Předsednictvo ÚV KSČ navrhlo jeho odvolání 17. 9. Vláda Pelikána odvolala, nejmenovala však nového ředitele, zůstala pozice vládního zmocněnce pro televizi. Pracovníci Čs. televize nesouhlasili s Pelikánovým odchodem, ÚV KSČ však v této době plnil bez protestů požadavky přicházející z Moskvy. Pelikán definitivně skončil ve funkci 25. 9.

Pokud jde o proměny zpravodajství a publicistiky, pro první měsíce po srpnu platí, že ve vysílání mohli působit publicisté z období pražského jara, ale zmizela řada pořadů, které jsme uváděli jako vysílané do srpna 1968. Možnost prezentovat názory na politickou situaci byla čím dál intenzivněji omezována. Vedle *Televizních novin* zůstala ve vysílání i *Příloha TN*, v níž vystupovali členové ÚV KSČ, ministři československé vlády, vedoucí činitelé různých organizací a podniků.

Vladimír Škutina a Jiří Kantůrek v září připravili tři vysílání pořadu *Jsme s vámi, buďte s námi*, v němž (poprvé 8. 9.) diskutovali o aktuálních otázkách. Dochovány jsou dva díly. V neděli 15. 9. rozmlouval Škutina s předsedou vlády Oldřichem Černíkem a předsedou Národního shromáždění Josefem Smrkovským. O týden později (22. 9.) Škutina a Kantůrek diskutovali s básníkem Jaroslavem Seifertem, tajemníkem ÚV KSČ Josefem Špačkem a s Josefem Vohnoutem, ředitelem nové cenzurní instituce Úřadu pro tisk a informace. Poté však již žádný další díl nenásledoval.

Antonín Moskalyk v roce 1968 natočil podle scénáře Jiřího Hubače pozoruhodnou televizní hru *Raport*, psychologickou studií vězně v období protektorátu, který musí v cele uvažovat, zda jeho

spoluvězeň není na něj nasazený jako spolupracovník gestapa. Hlavní role hráli Jan Tříska a Vladimír Menšík (premiéra 25. 9.).

ČST reprízovala divácky velmi úspěšnou inscenaci *Cesty řeky k moři*, tuto adaptaci románu Jacka Londona *Martin Eden* natočil v roce 1966 režisér Ludvík Ráža s Radoslavem Brzobohatým v hlavní roli (6. 9.). Diváci mohli 10. 9. sledovat televizní film Evalda Schorma *Král a žena* s Janem Werichem a Janou Brejchovou. Televize zařadila do programu zahraniční filmy *Mzda strachu* (8. 9.), *Maltézský sokol* (11. 9.), *Bubovo děvče* (12. 9.), *Moulin Rouge* (19. 9.) a *Místo nahoře* (24. 9.).

ČST připomněla 30. výročí Mnichovské dohody, 27. 9. uvedla jako svůj hlavní večerní pořad film *Uloupená hranice* režiséra Jiřího Weisse, natočený roku 1947. 29. září odvysílala krátkou dokumentární připomínku s názvem *Mnichovské kapitoly*. V pondělí 30. 9. televize zařadila do programu původní televizní inscenaci *Jdi za zeleným světlem*, kterou podle románu Edvarda Valenty natočil v brněnském televizním studiu režisér Pavel Blumenfeld s Ladislavem Lakomým v hlavní roli. Předloha i televizní inscenace se odehrávaly v časech Protektorátu Čechy a Morava, proto můžeme televizní inscenaci chápat také jako připomínku Mnichovské dohody, jež předznamenala směřování Československa k obsazení a ke vzniku protektorátu.

Říjen – prosinec 1968

Do posledního čtvrtletí roku 1968 vstupovala Československá televize bez ředitele. Televizi vedl vládní zmocněnec, pracovník aparátu ÚV KSČ Bohumil Švec. Až na začátku prosince vláda jmenovala novým ústředním ředitelem ČST Josefa Šmídmajera, blízkého spolupracovníka předsedy vlády Oldřicha Černíka. V tomto období ještě v televizi stále mohli pracovat zaměstnanci, kteří v ní působili i v období pražského jara a do srpna 1968. Z obrazovky již ale zmizela řada publicistických pořadů, které televize vysílala v předsrpnovém období.

Populárnímu publicistickému pořadu *Zvědavá kamera* se podařilo zachovat si svoji existenci, ve vysílání se však objevoval nepravidelně. Měl několikaměsíční pauzu, což Vladimír Branislav vysvětloval v č. 43 časopisu *Československá televize*. „Na nějaký čas jsme se odmlčeli a jistě není třeba vysvětlovat proč. Snad jenom abychom zabránili dohadům, je třeba říci, že některé pořady Zvědavé kamery, určené k vysílání pro tuto dobu, jsme natáčeli ještě před srpnem, a dnes už odporují vyhlášce Vládního úřadu pro tisk, rozhlas a televizi. Založili jsme je do archivu a zbývá nám věřit, že jsou dobře konzervovány pro delší uskladnění.“ Dne 25. října byl vysílán díl *Rozhodnutí*, vyprávějící o pěti lidech, kteří se po lednovém plénu rozhodli vstoupit do KSČ. ČST uvedla 10. prosince díl *O lásce a přátelství* a 20. prosince díl *O potřebě lidskosti*, které se věnovaly současným mezilidským vztahům, ale již nemohly být natolik politicky razantní jako díly z období pražského jara.

I přes složité podmínky se ale podařilo televizním publicistům natočit a odvysílat tři pořady, které se výrazně stavěly proti posrpnovému vývoji. Dne 1. listopadu televize uvedla pořad *O čem se hovoří* Oty Poppa a Karla Kyncla. Vyjadřovali se v ní k publikaci *Bílá kniha*, která na základě živých argumentů ospravedlňovala potřebu srpnové vojenské intervence. Lidé, kteří v ní byli napadáni, se k těmto útokům mohli v pořadu vyjádřit. Zdeněk Lavička natočil pořad *Zprávy mimo zákon*, který se 3. prosince 1968 vyjadřoval kriticky k faktu, že na území Československa Sověti vydávali a distribuovali periodikum *Zprávy*, které obhajovalo nutnost srpnového příchodu vojsk Varšavské smlouvy. Vlastimil Vávra natočil televizní reportáž *Blaničtí rytíři* (uvedena 4. prosince), kdy putoval po krajině v okolí hory Blaník, hledal odpověď, zda existují blaničtí rytíři, což metaforicky znamenalo otázku, zda existuje naděje na svobodu.

Výročí vzniku Československa se věnovala televize v průběhu celého roku. Od února 1968 připravoval Vladimír Škutina pořad *Přiložte životopis*, v jehož prvních dílech se procházel po Praze s Janem Werichem, který vzpomínal na různá místa a osobnosti ze svého mládí. Své vzpomínky propojoval s úvahami o politické a společenské situaci Československa za první republiky. Další díly natáčel Škutina s Miroslavem Horníčkem, který se narodil v listopadu 1918, byl tudíž vybrán jako ten, kdo patřil mezi děti nové republiky. V neděli 27. října televize uvedla dokument Jana Palouše *Den zrození* o událostech spojených se vznikem republiky v roce 1918. Ve výroční den 28. října mohli diváci sledovat v přímém přenosu z Národního divadla operu Bedřicha Smetany *Libuše*. Dne 29. října byl vysílán pořad Jarmily Průchové *Neznáme se nějak málo?*, jenž se věnoval vztahu Čechů a Slováků během padesátiletého soužití ve společném státu.

V období oslav 50. výročí vzniku republiky byly vysílány *Sňatky z rozumu*, které se staly jedinečnou seriálovou legendou. ČST natočila seriál podle stejnojmenné románové pentologie Vladimíra Neffa.

Těžkého úkolu připravit pětidílnou adaptaci se ujal scenárista Otto Zelenka. Zaměřil se na osudy českých podnikatelů Borna a Nedobyla ve druhé polovině XIX. století. Seriál režíroval František Filip, který měl zkušenosti se žánrem seriálu již z některých dílů *Tří chlapů v chalupě* a z režie seriálu *Eliška a její rod*. Československá televize natáčela seriál v produkci Filmového studia Barrandov v průběhu pražského jara, přípravy probíhaly i v době srpna 1968, kdy podle vzpomínek Františka Filipa bylo nutné vozit filmový materiál na lodičkách přes Vltavu, protože mosty byly obsazené sovětskými vojáky, kteří by mohli filmový materiál zabavit, pokud by jej našli při prohlídce auta. Dokončovací práce probíhaly ve velkém tempu. První díl byl uveden 23. října (a další díly každou středu do 20. listopadu). Seriál, v němž se mnohé říkalo o národu, svobodě, o boji proti útlaku, rezonoval s atmosférou v Československu po srpnové okupaci. Přitom podle vzpomínky Otto Zelenky nic nebylo dopisováno jako aktualizace, vše vycházelo z Neffovy předlohy.

Volnější atmosféra pražského jara umožnila, aby se Československá televize domluvila na koprodukcii se Spolkovou republikou Německo. Zdeněk Bláha a Jiří Weiss napsali scénář filmu *Spravedlnost pro Selvina*, který vycházel z jedné povídky Karla Čapka v *Povídkách z jedné a druhé kapsy*. Děj přenesli do bližší současnosti. V hlavních rolích hráli Rudolf Hrušínský, Jiřina Šejbalová, zdánlivě nespravedlivě odsouzeného Selvina německý herec Karl Schwarzkopf. Film Jiřího Weisse měl televizní premiéru v pondělí 9. prosince 1968, ale poté stejně jako mnoho dalších pořadů čekal v televizním archivu na reprízu až do začátku devadesátých let.

Stejně čekání na reprízu potkalo i populární seriál *Píseň pro Rudolfa III.*, jehož scénáře psal Jaroslav Dietl. Příběhy řezníka Rudolfa a jeho rodiny byly proloženy písničkami populárních zpěváků v režii Jaromíra Vašty. Díl *Hrabě Monte Christo* měl být natáčen v létě 1968, ale vzhledem ke vstupu vojsk států Varšavské smlouvy se muselo natáčení odložit až na podzim. Pro díl ale byla připravena závěrečná píseň smíření, kterou Marta Kubišová v srpnu 1968 nazpívala pod názvem *Modlitbu pro Martu*. Píseň se stala symbolem odporu proti srpnové okupaci. Díl *Hrabě Monte Christo* mohli diváci vidět v premiéře ale až 23. listopadu.

Velký prostor ve vysílání v říjnu dostaly XIX. letní olympijské hry v Mexiku. Televize každý den cca od 17 hodin vysílala hodinu a půl trvající filmové zpravodajství, které obsahovalo sestřih událostí minulého dne. Přibližně od 22. hodiny mohli diváci v noci sledovat přímé přenosy olympijských závodů, přičemž vysílání končilo mezi 1. – 2. hodinou po půlnoci. Diváci díky tomu měli možnost vidět i medailové závody československých olympioniků.

Na Štědrý den se mohl divák nejdříve podívat na vánoční vzpomínání *Sedmilhářů* – Jindřišky Smetanové, Zdeňka Jirotky, Vladimíra Kaliny, Ivana Osvalda, Jana Otčenáška a Františka Vlčka pod režijním vedením Bořivoje Zemana. Hlavním programem Štědrého večera byl televizní film *Záhořanský hon*, adaptace novely Aloise Jiráska, již připravili scenáristé František Daniel a František A. Dvořák. V režii Bohumila Sobotky se hlavními protagonisty stali Jiří Němeček, Jan Přeučil, Jan Bednář, Jaroslav Satoranský a Jana Preissová (tehdy ještě Drchalová). Na První svátek vánoční v podvečer uvedla Československá televize novou pohádku *Křesadlo*, již podle předlohy Hanse Christiana Andersena natočil režisér Ludvík Ráža (scénář Milan Pavlík). Hlavní večerní program reprezentoval televizní film *Requiem za Kouzelnou flétnu* o posledních dnech života Wolfganga Amadea Mozarta. Scénář napsal Ludvík Aškenazy a v režii Václava Kašíka hrál hlavní roli Eduard

Cupák. Následovala filmová komedie *Svatba jako řemen* režiséra Jiřího Krejčíka. Dne 26. prosince Československá televize vysílala přímý přenos z vánočního turnaje ve stolním tenisu, což byla tradice, která zůstala v programu rovněž v období normalizace. Večer reprezentoval hlavní program osmý díl seriálu *Píseň pro Rudolfa III.*, díl s názvem *Betlém*, obsahující různé politické narážky, které mohl pečlivě sledující divák snadno odhalit. Následovala filmová komedie *Poslední růže od Casanovy* režiséra Václava Kršky, hlavní roli hrál Felix le Breux.

Pokud jde o silvestra roku 1968, na programu byli nejprve opět oblíbení *Sedmilháři*, tentokrát se silvestrovským vyprávěním. Hlavním průvodcem televizního silvestra byl Miloš Kopecký. ČST uvedla písničky orchestru Karla Vlacha, následovaly nejlepší grotesky Laurela a Hardyho a poté se diváci mohli potěšit pořadem písniček v režii Alexeje Noska, který natáčel v prostředí vesnických vepřových hodů. Poté se na obrazovkách objevila premiéra televizní komedie *Bohouš* (scénář František Vlček, režie Petr Schulhoff). *Bohouš* se při prvním uvedení dočkal velkého úspěchu a stal se i do budoucna součástí silvestrovského programu, což platí až do současnosti. Také na Silvestra 1968 platilo, že divák očekával velkou silvestrovskou show, kterou mu Československá televize nabídla pod názvem *Ve dvou se to lépe táhne*. Televize ji koncipovala jako pořad složený z vystoupení různých pěveckých a hereckých dvojic (např. Helena Vondráčková – Marta Kubišová, Milan Chladil – Yveta Simonová, Miloslav Šimek – Jiří Grossmann, Oldo Hlaváček – Ivan Krajiček a řada dalších). Večer režírovaný Ivo Paukertem moderovali Jiřina Bohdalová a Vladimír Dvořák, přičemž půlnoční přípitek proslovili televizní pracovníci.

Kompletní televizní program roku 1968 s informacemi, fotografiemi a dochovanými obrazovými záznamy je dostupný na www.ceskatelevize.cz/specialy/totostoleti/program-68#/